

NEŞET ERTAŞ TÜRKÜLERİNDE SÖZ VARLIĞI VOCABULARY IN THE SONGS OF NEŞET ERTAŞ

Tuğrul Gökmen ŞAHİN

İnönü Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi

tugrul.sahin@inonu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-2107-9670

Bedrettin KAYHAN

Siirt Üniversitesi
Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi

kynbedrettin@gmail.com

ORCID: 0000-0001-8892-3720

ÖZ

Geliş Tarihi:

03.03.2022

Kabul Tarihi:

13.03.2023

Yayın Tarihi:

31.03.2023

Anahtar Kelimeler

Neşet Ertaş,
Türkü,
Söz Varlığı,
Türkçe Eğitimi.

Keywords

Neşet Ertaş,
Folk Song,
Vocabulary,
Turkish
Education.

“Bozkırın Tezenesi” olarak tanınan Neşet Ertaş, aşıklık geleneğinin ve Türk halk müziğinin önde gelen sanatçılarından. Türküleriyle toplumun birçok kesimine hitap eden Neşet Ertaş, eserlerinde vermiş olduğu mesajlarla eğitime de önem vermiştir. “Yaşayan İnsan Hazinesi” envanterine giren Neşet Ertaş’ın konu olduğu bu çalışmanın amacı sanatçının türkülerinin söz varlığını; türkülerde en çok kullanılan 100 sözcük, akrabalık adları, bitki adları, enstrüman adları, eşya adları, hayvan adları, meslek adları, organ adları, özel adlar, renk adları, sayı adları, atasözleri, deyimler ve kalıp sözleri temel olarak ortaya koymaktır. Çalışmada doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Sözleri Neşet Ertaş’a ait olan 125 türküyü ulaşılmıştır. Çalışmanın bulgularına göre Neşet Ertaş; eserlerinde akrabalık adlarına, bitki adlarına, enstrüman adlarına, eşya adlarına ve hayvan adlarına sıklıkla yer vermiştir. Meslek adlarında en çok doktor kelimesi kullanılmış, organ adlarını sıfatlarla betimlemiştir. Özel adların çeşitliliği dikkat çekici bulunmuştur. Renkleri ve sayıları betimleme yapmak için türkülerde sıklıkla kullanmıştır. Atasözleri ve deyimleri, aynen ya da yapı bozumuna uğratarak kullanmış ve Türk toplumunun günlük yaşantısını gözler önüne seren kalıp sözlerden eserlerinde sıklıkla faydalanmıştır. Bağlaçlara, soru edatlarına ve zamirlere türkülerinde çokça yer vermiştir. Neşet Ertaş’ın türkülerinin söz varlığı açısından zengin bir yapıya sahip oluşuna ulaşılmıştır. Bu zenginliğin Türkçe Eğitiminde, Yabancılar Türkçe Öğretiminde ve Türk Kültürü aktarımında kullanılabileceği gerek görülmüştür.

ABSTRACT

Neşet Ertaş, known as "Bozkırın Tezenesi" is one of the leading artists of the minstrel tradition and Turkish folk music. Addressing many segments of society with his folk songs, Neşet Ertaş also gave importance to education with the messages he gave in his works. The aim of this work, which is the subject of Neşet Ertaş, who is included in the inventory of "Living Human Treasure", is the vocabulary of the artist's folk songs; most of the 100 words used in folk songs, kinship names, plant names, instrument names, item names, animal names, profession names, organ names, proper names, color names, number names, proverbs, idioms and formulaic words are basically revealed. Document analysis method was used in the study. 125 folk songs whose lyrics belong to Neşet Ertaş have been reached. According to the findings of the study, Neşet Ertaş; He frequently included kinship names, plant names, instrument names, item names and animal names in his works. The word doctor was used the most among the profession names, and he described the organ names with adjectives. The variety of proper names was found remarkable. He frequently used colors and numbers in folk songs to describe. He used proverbs and idioms exactly or deconstructed, and frequently used the stereotypes that reveal the daily life of Turkish society in his works. He gave a lot of place to conjunctions, interrogative prepositions and pronouns in her folk songs. It has been reached that Neşet Ertaş's folk songs have a rich structure in terms of vocabulary. It has been deemed necessary that this richness can be used in Turkish Education, Teaching Turkish to Foreigners and transferring Turkish Culture.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1082461>

Atf/Cite as: Şahin, T. G., ve Kayhan, B. (2023). Neşet Ertaş türkülerinde söz varlığı. *Neşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi* 13(1), 69-87.

Giriş

Dil; insanlar arasındaki iletişimi sağlayan, zaman içerisinde iç (dil yapısı) ve dış (dil kullanıcıları) etkenlerle kendisini yenileyen, kendisine mahsus bazı özel kurallar içeren, bir kitle tarafından kullanılan hareketli bir varlıktır. Bu hareketliliğin oluşmasını sağlayan parçalardan biri de sözcüklerdir.

Aksan'a göre Türkiye Türkçesinin yazı dilinde ortalama 65.000 sözcük bulunmaktadır. Anadolu'daki ağızlarda ise bu sayı 90.000 ila 100.000 arasındadır (Aksan, 2006, s.39). TDK Türkçe Sözlükte söz, terim, deyim, ek ve anlamdan oluşan 122.423 söz varlığı; madde başı ve madde içi toplam 92.292 söz; 14.885 yeni söz, 17.961 yeni anlam ve 1.454.903 sözden oluşan sözlük metni bulunmaktadır. Bunlardan yola çıkarak Türkçenin söz varlığı açısından gelişmiş ve gelişmekte olan bir dil olduğu sonucuna varılabilir. Bu bağlamda denilebilir ki aktif olarak kullanılan bir dilin yaşam içerisinde ilerleyen zamana karşı kendini güncellememesi, ilerleyememesi, yeni kelimeler üretmemesi mümkün değildir. Buradan hareketle bir dilin söz varlığını ortaya koyan, besleyen, güncelleyen, yeni kelimeler türeten faktörlerin genel olarak tespit edilmesi ve de desteklenmesi gerekir.

Bir dildeki söz varlığı; o dili kullanan topluluğun ahlaki değerlerini eğitim seviyesini, inanışlarını ve de günlük yaşantısını gözler önüne serer. Bir milletin kullanmış olduğu sözcükler, o milletin kültürü ve hayata karşı bakış açısı hakkında önemli ipuçları barındırır (Akın vd, 2018, s.83). İnsanlar düşsel, bilişsel, psikolojik ve de fizyolojik olarak birbirinden farklı canlılardır. Ayrıca statü, eğitim, ahlak gibi değerler de insandan insana ve toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Buradan hareketle günlük yaşamda her insanın aynı kelimeleri kullanması da beklenilemez. Bir dile ait genel bir söz varlığı olduğu gibi bireylerin kendisine ait olan söz varlığı da vardır.

Bir dilin temel söz varlığı birçok öğeden oluşmaktadır. Temel söz varlığı; kişinin yaşam içerisindeki statüsüne, genel kültürüne, sahip olduğu yaş seviyesine, yaşam tarzına, çevresine, yapmış olduğu sosyal aktivitelere, almış olduğu eğitime göre bilinmesi gereken sözlerin bütünüdür (Demir, 2016, s.145). Aksan'a göre; organ adları, insanın günlük yaşamda gitmek, gelmek, uyumak vb. durumlarda kullandığı çeşitli kavramlar, bireye en yakın kişileri gösteren akrabalık adları, sayı adları, maddi ve manevi kültürün içine giren çeşitli kavramlar temel söz varlığının unsurlarıdır (2006, s.44). Bunlardan hareketle söz varlığı; tıp, coğrafya, tarih, pedagoji, spor, edebiyat, felsefe, matematik, folklor, ilahiyat, sosyoloji, filoloji ve birçok bilim dalının terimlerini içerisinde barındıran bir dilin temel unsurudur.

Bir milletin deneyimlerini, inancını, bilgeliğini ortaya koyan ve yargı bildiren atasözleri söz varlığının temel unsurlarındandır. Kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze kadar gelen ve öğüt verme özelliği barındıran atasözleri anonimdir ve bir milletin ortak malıdır. Söz varlığının temel unsurlarından biri olan günlük hayatta sıkça kullanılan anlatıma akıcılık ve renklilik katan deyimler, genellikle gerçek anlamdan farklı bir anlam içerir. İki ya da daha fazla sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan deyimler kültürel mirasın bir ürünüdür. Aydın'a göre deyimler, duygular ve düşünceleri az sözle anlatma çabasıdır (2018, s.1). Deyimler, bir kavramı bir düşüncüyü bir olayı az sözle belirtmek ya da daha etkili kılmak için kullanılırlar (Bayrak ve Şahin, 2018, s.218). Söz varlığı açısından büyük bir öneme sahip olan deyimler bir metindeki iletilerin daha anlaşılır olmasına katkı sağlar. Bu da eğitimde öğrenciye büyük bir kolaylık sunar.

Bir toplumun günlük yaşantısını gözler önüne seren kalıp sözler de söz varlığının öğeleri arasındadır. Kalıp sözler, insanların birbiriyle olan iletişimini kolaylaştırır ve de hızlandırır. Kalıp sözler tıpkı deyimlerde olduğu gibi az sözle çok şey anlatırlar. Günlük yaşamda sıklıkla kullanılan kalıp sözlerin birçoğu genellikle duygu durumları içerirler. Buradan hareketle Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde kalıp sözlerin bulunması öğrencinin eser ile bütünleşmesine ve eseri daha rahat anlamasına kolaylık sağlar.

Türkçe dersi öğretim programının özel amaçlar kısmında söz varlığının kıymetini "okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması" biçiminde ifade edilmiştir (MEB, 2019, s.8). Buradan hareketle öğrencilerin duygu, düşünce ve hayal dünyalarının gelişmeleri söz varlığının zenginliğine bağlıdır. Birey söz varlığı açısından zengin kaynaklar ile karşılaşarsa sözcük hazinesi gelişir, hayal gücü artar, duygu ve düşüncelerini karşısındakine rahat bir şekilde aktarabilir. Bireyin dört temel dil becerisini iyi bir şekilde kullanması için kelime hazinesinin gelişmiş olması gerekir. Kurudayıoğlu ve Sosyal'a göre, söz varlığı gelişmiş olan öğrenciler, anlama ve anlatma becerilerini daha iyi kullanmaktadırlar (2016, s.120). Bu açıdan söz varlığı büyük önem arz etmektedir. Söz varlığı algılama, düşünce oluşturma, anlama ve anlatma süreçlerinde büyük rol üstlenir.

Eğitimde öğrenciler için hazırlanan ders kitapları içeriklerinin öğrencilerin yaş seviyesine uygunluğu göz önünde bulundurularak söz varlığı açısından zengin olması gerekir.

Bir dildeki söz varlığı; hikâye, roman, destan ve masallardan ibaret değildir. Yazılı ve sözlü anlatım yoluyla ortaya çıkan her eserde söz varlığı mevcuttur. Dilin somut göstergeleri olan kelimeler kültürel varlığın devam ettirilmesi ve milli benliğin gelecek kuşaklara aktarılması bakımından büyük önem arz etmektedir (Selçuk, 2018, s.9). Bir dilin zenginliğini, geçmişini, geleceğini ve kültürünü ortaya koyan; bireyin kendini daha rahat bir şekilde ifade etmesine olanak sağlayan söz varlığını gelecek nesillere aktarırken farklı edebi türlerden de yararlanmak gerekir. Türküler, bu edebi türlerden birisidir. Öztürk'e göre ortaokullarda birçok derste türkülerin kullanılması kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında kolaylık sağlamaktadır (2019, s.187). Bireyin, ritmik ve ezgisel becerilerini geliştirilmesi ve sözcük hazinesine katkısı sebebiyle müzik yardımıyla temel dil becerilerinin geliştirileceği düşünülmektedir (Babaç ve Yıldız, 2018, s.18). Bu bağlamda aşıklık geleneğinin son ustalarından Türk müziğine büyük katkıları olan kişiliğiyle ve sanatıyla büyük beğeni toplayan Neşet Ertaş'ın türkülerinden de söz varlığı açısından yararlanmak gerekir. Halk edebiyatı temsilcileri halkın içinden gelir, halkın içinde yaşar ve şiirlerinde halk edebiyatı unsurlarını kullanırlar (Tuna, 2022, s.26). "Bozkırın Tezenesi" olarak tanınan Neşet Ertaş, eserleriyle Türk toplumunun günlük yaşantısını, inancını, kültürünü, gelenek ve göreneklerini gözler önüne sermektedir. Eserleriyle geçmiş ile günümüz arasındaki mesafeyi yakınlaştıran Neşet Ertaş söz varlığı aktarımının önemli isimlerindedir. Bu çalışmada; eserlerinde söz varlığının birçok ögesinden (türkülerde en çok kullanılan 100 sözcük, akrabalık adları, bitki adları, enstrüman adları, eşya adları, hayvan adları, organ adları, özel adlar, vb.) faydalanan Neşet Ertaş'ın türkülleri söz varlığı açısından incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Neşet Ertaş türküllerinin söz varlığını; türkülerde en çok kullanılan 100 sözcüğü, akrabalık adları, bitki adları, enstrüman adları, eşya adları, hayvan adları, organ adları, özel adlar, renk adları, sayı adları, atasözleri, deyimler ve kalıp sözleri temel alarak ortaya koymaktır.

Araştırmanın Modeli

Nitel Araştırma yönteminde betimsel tarama modeline göre tasarlanan bu çalışmada doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Bu tekniğe göre bilgiler; derlenir, kendi içinde sınıflandırılır, yorumlanır ve bunlar doğrultusunda değerlendirme yapılarak sonuca ulaşılır. Doküman analizi, hem basılı hem de elektronik materyalleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmada kullanılan diğer teknikler gibi doküman analizi anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir (Corbin & Strauss, 2008). Bu çalışmada Neşet Ertaş türküllerinin söz varlığına ulaşmak amacıyla türküllerin doküman analizi yapılmıştır.

Çalışma Dökümanı

Çalışmanın evrenini Neşet Ertaş'ın seslendirdiği 141 türkü oluştururken örnekleme sözleri kendisine ait olan 125 türkü alınmıştır. 16 türkünün elenme nedeni ise sözlerin başkasına ait olmasındandır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Neşet Ertaş türküllerine, Kandır'ın (2020) yürüttüğü çalışmadan ulaşılmıştır. Sözleri Neşet Ertaş'a ait olan türküler önce Microsoft Office Word programına aktarılmıştır. Daha sonra türkülerde en çok kullanılan 100 sözcüğü tespit etmek amacıyla kelime sayacı ve kelime frekansı aracı çevrimiçi dizin programı olan <https://tr.foxcalculators.com/math/20808.html> internet adresine Word dosyası yüklenmiştir ve sıklık tablosu elde edilmiştir. Akrabalık adları, bitki adları, enstrüman adları, eşya adları, hayvan adları, organ adları, özel adlar, renk adları, sayı adları, atasözleri, deyimler ve kalıp sözlerin tespitinde ise türküler tek tek incelenmiştir. İncelemeler ile sıklık tablosu karşılaştırılarak çalışmanın güvenilirliği ortaya konulmuştur. Atasözleri ve deyimlerin tespitinde TDK'nın güncel sözlüklerinden ve Sinan'ın (2015) "Türkçenin Deyim Varlığı" adlı çalışmasından yararlanılmıştır.

Bulgular

Çalışmada tespit edilen bulgular; türkülerde en çok kullanılan 100 sözcük, akrabalık adları, bitki adları, enstrüman adları, eşya adları, hayvan adları, organ adları, özel adlar, renk adları, sayı adları, atasözleri, deyimler ve kalıp sözler başlıklarıyla aşağıda tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 1. Türkülerde En Çok Kullanılan 100 Sözcük

Sıra	Sıklık	Sözcük	Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	146	Garip	51.	26	Oldu
2.	146	Gönül	52.	25	İçinde
3.	122	Yâr	53.	25	Ya
4.	121	Bir	54.	24	Söz
5.	84	Gel	55.	23	Bahar
6.	84	Mı-Mi?	56.	23	Her
7.	83	Bu	57.	23	İle
8.	80	Dünya	58.	23	Kara
9.	73	Ne	59.	23	Ömür
10.	70	Ben	60.	23	Yok
11.	70	Gül	61.	22	İçin
12.	67	Benim	62.	22	Yürek
13.	66	Dert	63.	21	Aman
14.	65	Göz	64.	20	Bilen
15.	64	Hak	65.	20	Böyle
16.	63	Da-De	66.	20	Bülbül
17.	63	Sen	67.	20	Böyle
18.	61	Can	68.	20	Bülbül
19.	56	O	69.	20	Gizli
20.	49	Beni	70.	20	Muhabbet
21.	49	İnsan	71.	19	Baş
22.	47	Dağ	72.	19	Değil
23.	47	Mu-Mü?	73.	19	Sine
24.	42	Aşk	74.	19	Tatlı
25.	42	Yârim	75.	19	Yalan
26.	42	Yüz	76.	18	Eller
27.	41	Hâl	77.	18	Doyulur
28.	40	Şu	78.	18	Ver
29.	37	Gibi	79.	17	Ayrı
30.	37	Sevgi	80.	17	Baba
31.	35	Ana	81.	17	Hep
32.	35	Yol	82.	17	Kader
33.	33	Sevdiğim	83.	17	Kimi
34.	32	Gurbet	84.	16	Bağır
35.	32	Güzel	85.	16	Çektim
36.	32	Yara	86.	16	Derler
37.	31	Bana	87.	16	Derman
38.	31	Biz	88.	16	Elinde
39.	31	Olur	89.	16	Felek
40.	31	Seni	90.	16	Hasret
41.	30	Dost	91.	16	İki
42.	29	Kim	92.	16	Senin
43.	29	Leyla	93.	16	Yaralı
44.	28	Dil	94.	16	Zülûf
45.	28	Var	95.	15	Ceylan
46.	27	El	96.	15	Kardeş
47.	27	Kul	97.	15	Kurban

48.	27	Sana	98.	15	Lelom
49.	26	Gün	99.	15	Yer
50.	26	Mecnun	100.	14	Kız

Tablo 1’de Neşet Ertaş’ın sözleri kendisine ait olan 125 türküsünde en çok kullandığı 100 sözcük ele alınmıştır. Bu tabloya göre Neşet Ertaş türkülerinde en çok “Garip” ve “Gönül” kelimelerini kullanmıştır. Bu kelimeleri “Yar” sözcüğü takip etmektedir. Ardından da kullanım sıklığına göre “Bir, Gel, Mı-Mi?, Bu, Dünya” sözcükleri yer almaktadır.

Tablo 2. Akrabalık Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	20	Böyle
2.	20	Bülbül
3.	20	Gizli
4.	20	Muhabbet
5.	19	Baş
6.	19	Değil
7.	19	Sine
8.	19	Tatlı
9.	19	Yalan
10.	18	Eller
11.	18	Doyulur
12.	18	Ver
13.	17	Ayrı
14.	17	Kimi

Sözleri Neşet Ertaş’a ait olan 125 türkü içerisinde söz varlığının bir parçası olan akrabalık adlarının da sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Tablo 2’de eserler içerisinde yer alan akrabalık adları gösterilmiştir. Bu tabloya göre Neşet Ertaş, türkülerinde en çok “ana” ve “baba” kelimesini kullanmıştır.

Tablo 3. Bitki Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	70	Gül
2.	14	Bağ
3.	10	Çiçek
4.	9	Bahçe
5.	9	Gonca
6.	8	Nar
7.	4	Kahve
8.	3	Ayva
9.	3	Elma
10.	3	Fidan
11.	3	Turunç
12.	2	Bostan
13.	2	Gazel
14.	1	Fındık
15.	1	Hurma
16.	1	Kına

17.	1	Lale
18.	1	Menekşe
19.	1	Meşe
20.	1	Ot
21.	1	Reyhan
22.	1	Sümbül
23.	1	Yaprak

Bitki adlarının da Neşet Ertaş türkülerinde çok sayıda yer aldığı tespit edilmiştir. Eserler içerisinde birinden farklı 23 adet bitki adının ve bitki topluluklarının adları Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 4. Enstrüman Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	14	Saz
2.	9	Bağlama

Neşet Ertaş, âşıklık geleneği çerçevesinde eserlerini saz ile birlikte icra etmiştir. Tablo 4’e bakıldığında eserlerinde saz ve bağlama kelimelerinin de sıklıkla yer aldığı görülmektedir.

Tablo 5. Eşya Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	2	Fincan
2.	2	Yay
3.	1	Ayna
4.	1	Çarık
5.	1	Düğme
6.	1	Hançer
7.	1	Hasır
8.	1	Kahve Fincanı
9.	1	Kazan
10.	1	Kazma
11.	1	Kemer
12.	1	Küpe
13.	1	Kürek
14.	1	Ok
15.	1	Silah
16.	1	Tarak
17.	1	Tas
18.	1	Telli Duvak
19.	1	Tığ

Neşet Ertaş türkülerinde eşya adları da yer almaktadır. Tablo 5’e bakıldığında eserler içerisinde 19 adet eşya adının geçtiği görülmektedir. Türküler içerisinde geçen eşyaların birçoğunun sevilen kadına ait olması ve bu eşyaların kadını betimlemesi dikkat çekicidir.

Tablo 6. Hayvan Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	20	Bülbül
2.	15	Ceylan
3.	13	Turna
4.	3	Kuş
5.	3	Maral
6.	2	Ahu
7.	2	Arı
8.	2	Kuzu
9.	1	At
10.	1	Boran Kuşu
11.	1	Böcek
12.	1	Kurt

Söz varlığının temel birimlerinden olan hayvan adları da türkülerde sıklıkla kullanılmıştır. Tablo 6'a göre Neşet Ertaş türkülerinde 12 farklı hayvan adı yer almaktadır. Türküler içerisinde en çok adı geçen hayvan "bülbül"dür.

Tablo 7. Meslek Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	10	Doktor
2.	7	Tabip
3.	3	Avcı
4.	3	Gardiyan
5.	1	Hancı
6.	1	Öğretmen

İncelen 125 türkü içerisinde meslek adları da yer almıştır. Tablo 7'den hareketle Neşet Ertaş türkülerinde 6 adet meslek adı yer almaktadır. Meslek adları içerisinde türkülerde en çok "doktor"(10) kelimesini kullanılmıştır.

Tablo 8. Organ Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	65	Göz
2.	42	Yüz
3.	28	Dil
4.	27	El
5.	20	Yürek
6.	19	Baş
7.	19	Sine
8.	16	Bağır
9.	16	Zülüf
10.	14	Kalp
11.	13	Kaş
12.	9	Kol
13.	8	Cemal
14.	7	Boyun
15.	6	Bel

16.	6	Saç
17.	5	Kırpık
18.	5	Yanak
19.	3	Omuz
20.	2	Çiğer
21.	2	Dudak
22.	2	Kulak
23.	2	Rahim
24.	1	Ağız
25.	1	Avuç
26.	1	Ayak
27.	1	Ben
28.	1	Beyin
29.	1	Burun
30.	1	Diz
31.	1	Diş
32.	1	Döş
33.	1	Gövde
34.	1	Kemik
35.	1	Koltukaltı
36.	1	Leb
37.	1	Ser
38.	1	Sırt
39.	1	Surat
40.	1	Ten

Söz varlığının temel unsurlarından biri olan organ adlarının da Neşet Ertaş'ın türkülerinde sıklıkla geçmesi dikkat çekicidir. Neşet Ertaş, türkülerinde 40 organ adına yer vermiştir. Tablo 8'e bakıldığında "Göz" kelimesi eserler içerisinde sıklıkla geçmektedir.

Tablo 9. Özel Adlar

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	34	Hak
2.	29	Leyla
3.	26	Mecnun
4.	15	Lelom
5.	11	Allah
6.	9	Kırşehir
7.	8	Cennet
8.	8	Kerem
9.	7	Çiçek Dağı
10.	7	Doktor Mehmet Ali Altın
11.	7	Şeytan
12.	5	Mevla
13.	4	Acem Kızı
14.	4	Azrail
15.	4	Cehennem
16.	4	Zahide

17.	3	Keskin
18.	3	Leyli
19.	3	Muharrem Usta
20.	3	Taşan
21.	2	Eyüp
22.	2	Gönül Dağı
23.	2	Şanova
24.	2	Yunus
25.	1	Alman
26.	1	Amerika
27.	1	Aslı
28.	1	Aslıhan
29.	1	Avrupa
30.	1	Ay
31.	1	Belçika
32.	1	Boran
33.	1	Doktor Sayın Mehmet Ali Altın
34.	1	Ferhat
35.	1	Fransız
36.	1	Gani
37.	1	Güneş
38.	1	Hacı
39.	1	Hacı Taşan
40.	1	Hüseyin
41.	1	İngiliz
42.	1	Kamber
43.	1	Muharrem
44.	1	Muharrem Ertaş
45.	1	Nesimi
46.	1	Sahra Çölü
47.	1	Şirin
48.	1	Tanrı
49.	1	Yağmurlu Obası

Söz Varlığının temel parçalarından biri olan özel adların, Neşet Ertaş türkülerinde birden fazla (49) yer aldığı Tablo 9'dan hareketle tespit edilmiştir. Neşet Ertaş, türkülerinde insan isimlerinin yanında dini-tasavvufi isimlere, millet isimlerine, yer isimlerine, gezegen isimlerine de yer vermiştir.

Tablo 10. Renk Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	23	Kara
2.	7	Al
3.	5	Ak
4.	2	Pembe
5.	1	Yeşil

Tablo 10’da Neşet Ertaş türkülerinde geçen renk adları listelenmiştir. Tablo 10’a göre Neşet Ertaş türkülerinde birden fazla (5) renk adı da yer almıştır. Renk adları içerisinde en çok kullanılan renk ”kara”dır.

Tablo 11. Sayı Adları

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	121	Bir
2.	16	İki
3.	2	Bin Bir
4.	2	Üç
5.	1	Beş
6.	1	Bin
7.	1	Elli
8.	1	On Beş
9.	1	Yedi
10.	1	Yüz

Neşet Ertaş türkülerinde geçen sayı adları Tablo 11’de gösterilmiştir. Bu tabloya bakıldığında Neşet Ertaş, türkülerinde en çok ”bir” sayısını kullanmıştır.

Tablo 12. Atasözleri

Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	1	Ana Deyip Geçilmez Yar Anadan Seçilmez.
2.	1	Arayan Mevlâsını Bulur.
3.	1	Boş Lafla Oluklar Dolmaz.
4.	4	Hak Muhabbettendir Muhabbet Haktan.
5.	1	İlim Edenler Nurlaşıyor İlim Etmeyen Körleşiyor.
6.	1	Kimi Tatlı Dilli Güler Yüzlüdür Kimi Taştan Katı Ağır Sözlüdür.
7.	1	Kimi Yaptığına Övünür Durur Kimi Pişman Olmuş Dövünür Durur.
8.	1	Kul Kusur İşler Sultan Bağışlar.
9.	1	Özü Gülmeyenin Yüzü Gülmez.

Neşet Ertaş, türkülerinde atasözlerine de yer vermiştir. Atasözlerini de tıpkı deyimler gibi aynen ya da yapı bozukluğuna uğratarak eserler içerisinde kullanmıştır. Tablo 12’e bakıldığında eserler içerisinde birbirinden farklı 9 adet atasözü kullanılmıştır.

Tablo 13. Deyimler

Sıra	Sıklık	Sözcük	Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	1	Acı Dil	128.	1	Gönlü Solmak
2.	1	Acı Gelmek	129.	1	Gönlüne Girmek
3.	1	Acı Tatlı	130.	6	Gönül Almak
4.	1	Acı Tatmak	131.	1	Gönül Bağ
5.	1	Acı Yutmak	132.	1	Gönül Delisi
6.	1	Ad Takmak	133.	1	Gönül Eğlemek
7.	1	Ağır Söz	134.	2	Gönül Kırmak
8.	1	Ahmak Aldatmak	135.	2	Gönül Vermek
9.	2	Ahu Gözlü	136.	2	Gönül Yarası

10.	1	Ak Pak Olmak	137.	1	Gönül Yıkmak
11.	5	Akıl Almak	138.	1	Gözü Açık Gitmek
12.	1	Akıl Fikir	139.	3	Gözü Kör Olsun
13.	1	Akıl Kaybetmek	140.	2	Gurbete Düşmek
14.	1	Aklına Getirmek	141.	6	Gül Gibi Solmak
15.	1	Anadan Doğma	142.	4	Gün Geçmek
16.	1	Arabayı Devirmek	143.	1	Gün Gelmek
17.	2	Aradan Çıkmak	144.	1	Gün Saymak
18.	2	Araya Girmek	145.	1	Güneş Doğmak
19.	1	Arttıkça Artmak	146.	1	Günü Dolmak
20.	4	Arz Etmek	147.	2	Hâl Olmak
21.	1	Âşık Etmek	148.	7	Hâlden Anlamak
22.	2	Âşık Olmak	149.	1	Hasret Bırakmak
23.	1	Aşka Düşmek	150.	3	Hasret Çekmek
24.	1	Ateş Düşmek	151.	1	Hayal Olmak
25.	1	Ateş İçinde	152.	2	Hor Görmek
26.	1	Ateşi Sönmek	153.	1	Hoşuna Gitmek
27.	1	Attığını Vurmak	154.	1	Hürmet Göstermek
28.	1	Avuç Açmak	155.	1	İcat Etmek
29.	1	Ay Karanlığı	156.	1	İçin İçin Yanmak
30.	1	Ay Yüzlü	157.	1	İkrar Vermek
31.	1	Ayağına Yüz Sürmek	158.	1	İz Sürmek
32.	4	Ayrı Düşmek	159.	2	Kadrini Bilmek
33.	1	Ayrı Kalmak	160.	1	Kahrını Çekmek
34.	1	Az Gelmek	161.	1	Kanı Çekilmek
35.	1	Azap Çekmek	162.	1	Kanı Kaynamak
36.	1	Bağrı Dağlanmak	163.	4	Kâr Etmek
37.	1	Bağrı Kavrulmak	164.	1	Karşı Koymak
38.	9	Bağrı Yanmak	165.	1	Kaş Çatmak
39.	1	Bağrında Yara Açmak	166.	1	Kendinden Geçmek
40.	1	Bahtı Kara	167.	1	Kendine Gelmek
41.	1	Baş Tacı	168.	5	Kendini Bilmek
42.	2	Baş Vermek	169.	1	Kendini Dinlemek
43.	2	Başa Gelmek	170.	3	Kıyamete Kalmak
44.	1	Başına Bela Açmak	171.	3	Kıymet Bilmek
45.	2	Başına Bir Hal Gelmek	172.	1	Kül Etmek
46.	1	Başına Dünyayı Dar Etmek	173.	1	Lüzum Görmemek
47.	1	Başına Gelmek	174.	1	Malum Olmak
48.	2	Başını Alıp Gitmek	175.	1	Mani Olmak
49.	3	Beli Bükülmek	176.	10	Mecnun Olmak
50.	1	Beli Kırılmak	177.	3	Merhamet Etmek
51.	2	Bir Yol	178.	1	Mevlâsını Bulmak
52.	1	Bir Zaman	179.	4	Muradına Ermek
53.	1	Boş Boşuna	180.	6	Murat Almak
54.	1	Boş Dolaşmak	181.	4	Naz Etmek
55.	1	Boş Durmak	182.	3	Nazar Etmek
56.	1	Boş Laf Etmek	183.	1	Omzuna Binmek
57.	4	Boş Yere	184.	3	Öksüz Kalmak
58.	2	Boynu Bükük	185.	1	Önüne Gelmek
59.	2	Boynu Bükülmek	186.	1	Perişan Olmak
60.	1	Boynunu Bükmek	187.	1	Peşine Düşmek
61.	2	Cahil Kalmak	188.	1	Pişman Olmak
62.	3	Can Alıcı	189.	1	Rengi Solmak
63.	3	Can Almak	190.	1	Rengine Kanmak
64.	1	Can Feda	191.	1	Ruhunu Vermek
65.	1	Can Gözü	192.	1	Sabrı Tükenmek
66.	3	Can Vermek	193.	1	Saçına Ak Düşmek

67.	2	Can Yakmak	194.	8	Sararıp Solmak
68.	1	Can Yoldaşı	195.	1	Ses Vermek
69.	8	Cana Kıymak	196.	2	Sevda Çekmek
70.	2	Canından Bezmek	197.	1	Sıkı Tutmak
71.	1	Canından Usanmak	198.	2	Sırta Ermek
72.	1	Canını Sıkırmak	199.	1	Söze Gelmek
73.	1	Cefa Etmek	200.	1	Şaşkına Dönmek
74.	1	Cehennem Azabı Çekmek	201.	1	Şeytana Uymak
75.	1	Cennet Yüzü	202.	1	Tadı Tuzu Kalmamak
76.	2	Ceylan Gözleri	203.	2	Tadına Doyamamak
77.	1	Ceza Vermek	204.	1	Tahsil Etmek
78.	1	Çiğeri Dağlanmak	205.	1	Talan Etmek
79.	1	Çiğeri Yanmak	206.	8	Tatlı Dil
80.	1	Çaresini Bulmak	207.	2	Tatlı Söz
81.	1	Çaresiz Dert	208.	1	Tebdili Şaşmak
82.	1	Çaresiz Kalmak	209.	1	Tekmil Olmak
83.	2	Çile Çekmek	210.	1	Telef Etmek
84.	2	Dağ Aşmak	211.	1	Terk Etmek
85.	1	Dal Gibi Sallanmak	212.	1	Tuzak Kurmak
86.	1	Dala Konmak	213.	1	Uzak Durmak
87.	1	Dar Etmek	214.	3	Var Etmek
88.	1	Dar Olmak	215.	1	Verem Olmak
89.	1	Dara Düşmek	216.	4	Viran Olmak
90.	1	Darlığa Düşmek	217.	1	Yâd Eller
91.	1	Deli Etmek	218.	2	Yanına Varmak
92.	1	Derde Dalmak	219.	1	Yara Açmak
93.	7	Derde/Derdine Derman	220.	4	Yara Sarmak
94.	2	Derde Düşmek	221.	2	Yaraya Merhem Olmak
95.	1	Derdine Çare Bulmak	222.	1	Yer Etmek
96.	2	Derdine Derman Olmak	223.	1	Yere Çalmak
97.	1	Derman Olmak	224.	1	Yeri Göğü İnletmek
98.	1	Ders Vermek	225.	1	Yerinde Duramamak
99.	1	Dert Çekmek	226.	1	Yıllar Yılı
100.	1	Dert Yanmak	227.	1	Yiyip Bitirmek
101.	1	Deryaya Dalmak	228.	1	Yok Günde
102.	1	Devran Sürmek	229.	1	Yoktan Var Etmek
103.	5	Dile/Dillere Düşmek	230.	7	Yol Bağlamak
104.	1	Dile Gelmek	231.	1	Yol Olmak
105.	1	Dili Açılmak	232.	1	Yol Yitirmek
106.	1	Dilinden Anlamak	233.	1	Yola Düşmek
107.	1	Dillere Destan Olmak	234.	1	Yolda Kalmak
108.	1	Dişleri Dökülmek	235.	1	Yoldan Olmak
109.	1	Dizini Dövmek	236.	1	Yolları Ayrılmak
110.	1	Dudakları Ballanmak	237.	1	Yolunda Gitmek
111.	5	Dünyaya Gelmek	238.	1	Yolunu Kaybetmek
112.	1	Dünyaya Getirmek	239.	1	Yolunu Sapıtmak
113.	1	El Atmak	240.	1	Yolunu Şaşırmak
114.	1	El Uzatmak	241.	1	Yuva Kurmak
115.	2	Elden Gelmek	242.	1	Yüreği Dayanmamak
116.	1	Elinden Tutmak	243.	1	Yüreği Dolu
117.	1	Engel Olmak	244.	2	Yüreği Yakmak
118.	1	Feryat Etmek	245.	5	Yüreği Yanmak
119.	1	Fesat Çıkarmak	246.	1	Yüreği Yaralı
120.	1	Figân Etmek	247.	1	Yüreğine Ateş Düşmek
121.	1	Gece Gündüz	248.	1	Yüz Sürmek
122.	1	Geçit Vermek	249.	4	Yüze Gülmek
123.	1	Gelip Geçmek	250.	10	Yüzü Gülmek

124.	1	Geri Kalmak	251.	1	Yüzü Kalmamak
125.	1	Gönlü Düşmek	252.	7	Yüzüne Gülmek
126.	1	Gönlü Olmak	253.	4	Zamana Uymak
127.	1	Gönlü Razı Olmamak	254.	1	Zevke Dalmak

Söz gruplarından biri olan deyimler Neşet Ertaş türkülerinde sıklıkla yer almaktadır. Neşet Ertaş, türkülerinde deyimleri aynen ya da yapı bozumuna uğratarak ele almıştır. Tablo 13'e bakıldığında 254 adet deyim Neşet Ertaş'ın türkülerinde varlığını göstermiştir. Tabloya bakıldığında "Mecnun Olmak" ve "Bağrı Yanmak" deyimleri türküler içerisinde sıkça karşılaşılan deyimlerdir.

Tablo 14. Kalıp Sözler

Sıra	Sıklık	Sözcük	Sıra	Sıklık	Sözcük
1.	1	Af Eyle	59.	1	Hakkı (Allah) Tanımaz
2.	15	Aman	60.	1	Hakkını Almak
3.	4	Ağlanacak Zaman/Mı?	61.	6	Hakkını Helal Et
4.	7	Ah!	62.	1	Hatırdan Çıkmak
5.	1	Ahret Günü	63.	2	Hayli Oldu
6.	1	Allah Bilir	64.	1	Hayli Zamandır
7.	1	Allah Birdir	65.	4	Helal Et
8.	1	Allah Etmesin	66.	1	Hem Ağlamak Hem Gülmek
9.	1	Allah Katında	67.	1	Himmat Eyle
10.	1	Ana Vatan	68.	1	Hoş Görmek
11.	1	Arife Tarif Ne Hacet	69.	1	İçten İçe
12.	5	Aşlı Bozuk	70.	1	İmdat!
13.	14	Az Mı Çektim	71.	1	İnim İnim İnsesin
14.	1	Baba Yurdu	72.	1	İnsaf Eyle
15.	1	Bağışla Beni	73.	1	Kaç Senedir?
16.	6	Bahtı Kara	74.	1	Kahpe Felek
17.	1	Ben Ettim Sen Eyleme	75.	6	Kendim Ettim Kendim Buldum
18.	2	Ben Öleyim	76.	1	Kısmeti Olmamak
19.	1	Benim Yüzümden	77.	2	Kör Olsun
20.	1	Bilerek Bilmeyerek	78.	1	Kör Şeytan
21.	1	Bir Kenarda Kalmak	79.	9	Kurban Olmak
22.	4	Bir Kere	80.	4	Kutlu Olsun
23.	1	Birbiri İle Geçinmek	81.	1	Layık Olmak
24.	1	Bizden Olmak/Bizden Yana Olmak	82.	4	Mecnun Gibi
25.	1	Bu Mutlu Günde	83.	1	Merhamet Et
26.	1	Can Yoldaşı	84.	2	Mevla'yı (Allah'ı) Seversen
27.	1	Canım Feda Olsun	85.	3	Mutlu Olsun
28.	1	Cennet Yüzü Görmesin	86.	1	Mutluluk Dilemek
29.	1	Cümle Âlem	87.	1	Nasip Almak
30.	1	Çaresiz Dert	88.	1	Ne Ceza Versen Az Olur
31.	1	Çark-ı Devran	89.	8	Ne Haber
32.	1	Çıkar Görmek	90.	3	Ne Olur
33.	2	Dem-i Devran	91.	1	Ne Ağladık Ne Güldük
34.	1	Derde/Derdine Çare	92.	1	Ne Hale Gelmek
35.	1	Dilden Dile	93.	2	Nereye Gideyim
36.	1	Diyardan Diyara	94.	3	Neye Yarar
37.	2	Dünya Malı	95.	1	Ölüm Haberi
38.	1	Dünyaya Geleli	96.	3	Ömür Boyu
39.	1	El Âlem	97.	1	Sakin Ol!
40.	2	Emeği Boşa	98.	1	Saygı Duyarım
41.	5	Evveli Ahiri	99.	1	Senden Hiç İnsaf Yok Mu?

42.	9	Eyvah!	100.	1	Son Nefeste
43.	1	Fani Dünya	101.	1	Suç Bende
44.	1	Feda Olsun	102.	1	Şahitlik Etmek
45.	1	Fikri Başka	103.	1	Şu Üç Günlük Dünya
46.	1	Garibin Yüzü Gülmez	104.	5	Tatlı Dilli
47.	1	Gelen Giden	105.	3	Tez Günde/Günlerde
48.	25	Gurbet El/eller	106.	1	Vallahi
49.	5	Güler Yüzlü	107.	1	Var Günde Yok Günde
50.	1	Gün Geçtikçe	108.	1	Veda Etmek
51.	1	Haber Yok	109.	10	Yalan Dünya
52.	1	Hak (Allah) Aşkına	110.	1	Yaradan (Allah) Ne Güzel Yaratmış
53.	1	Hak Etmek	111.	1	Yaradana (Allah'a) Şükür
54.	1	Hak Hukuk	112.	1	Yaşayan Ölü
55.	1	Hak (Allah) Rızası	113.	1	Yetim Hakkı
56.	1	Hak (Allah) Yardım Etsin	114.	1	Yürü Bre Yalan Dünya
57.	1	Hakkı Ödenmez	115.	4	Zalim Felek
58.	1	Hakkı (Allah'ı) Seversen	116.	6	Zengin İsen Ya Bey Derler Ya Paşa

Neşet Ertaş türkülerinde sıklıkla kalıp sözlere yer verilmiştir. Tablo 14'e bakıldığında 116 adet kalıp sözün eserler içerisinde varlığını göstermiştir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

“Bozkırın Tezenesi” olarak tanınan ve Türk halk müziğinin önde gelen isimlerinden Neşet Ertaş'ın konu olduğu bu çalışmada, sanatçının türkülerinin söz varlığını; türkülerde en çok kullanılan 100 sözcük, akrabalık adları, bitki adları, enstrüman adları, eşya adları, hayvan adları, organ adları, özel adlar, renk adları, sayı adları, atasözleri, deyimler ve kalıp sözleri temel alarak ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yürütülen çalışmada tespit edilen sonuçlar şunlardır:

- Neşet Ertaş'ın sözleri kendisine ait olan 125 türkü doğrultusunda bu çalışma yapılmıştır. Bu 125 türkünün de 8215 kelime sayısına sahip olduğuna ulaşılmıştır. İncelenen türkülerde akrabalık adları 14, bitki adları 23, enstrüman adları 2, eşya adları 19, hayvan adları 12, meslek adları 6, organ adları 40, özel adlar 49, renk adları 5, sayı adları 10, atasözleri 9, deyimler 254, kalıp sözler 116 tanedir.
- Neşet Ertaş türkülerinde en çok kullanılan kelimeler “Garip” ve “Gönül” kelimeleridir. Türkülerinin birçoğunun sonunda “Garip” ve “Garibim” kelimelerini kullanması da geleneksel tarzdaki şiirlerdeki gibi mahlas kullanmasının bir göstergesidir. Ayrıca türküler içerisinde en çok kullanılan 100 sözcük ile sanatçının eserlerinde işlemiş olduğu konular paralellik göstermektedir.
- Neşet Ertaş türkülerine bakıldığında geleneksel Türk aile yapısının baş mimarları anne ve baba kavramlarının eserler içerisinde sıkça geçtiği görülmektedir. Özellikle türkülerde anne ve baba kavramlarını eğitici rolüne büründürmekle beraber (*Hemi Babam hemi öğretmenimdi; Suçlu rubtur canım suçlu yok dedi/Şu beni yanına çağırın ana; Kendine bilene malum hal dedi/ Bunları hep bana duyuran ana.*) bilgi, cahil, cehalet, ilim... gibi kelimeleri sıkça tekrar etmesi Neşet Ertaş'ın aile eğitimine ve toplumsal eğitime ne denli önem verdiğinin göstergesidir.
- Eserler içerisinde birbirinden farklı çokça bitki türüne yer verilmiştir. Türküler içerisinde geçen bitkilerin birçoğu ülkemizde yetişen bitkilerdir. Bu bitkiler arasında eserler içerisinde en çok gül bitkisi geçmiştir. Eski Türk edebiyatında gül kelimesinin sıkça geçmesinin örneği Neşet Ertaş türkülerinde de yer almaktadır.
- Türküler içerisinde birden fazla eşya adı da yer almaktadır. Özellikle türküler içerisinde geçen eşyaların sahibinin yâr oluşu (*Kemer olsam sevdiğimin belinde; Küpeleri ağır düşer kulaktan*) da dikkat çekicidir. Bunun yanı sıra türkülerde benzetme yapmak için (*Kirpiklerin oktur kaşın yay gibi*) eşyalardan da yararlanılmıştır.

- Neşet Ertaş türkülerinde enstrüman adları da geçmektedir. Eserlerinde bağlama ve saz kelimeleri sıklıkla geçmektedir.
- Hayvan adları da eserler içerisinde sıklıkla yerini almaktadır. İncelenen eserlerde 12 farklı hayvan adına rastlanmıştır ve bu hayvanların birçoğu da ülkemizde bulunmaktadır. Türküler içerisinde en çok adı geçen hayvan “bülbul”dür. Geleneksel âşık edebiyatında “bülbul” kelimesi ile birlikte “gül” kelimesinin de eser içerisinde yer almasının örneği Neşet Ertaş türkülerinde (*Bülbülün gül için zarı misali; Bülbül gül aşkına düşmüş dillere*) de sıklıkla görülmektedir. Tuna (2022) da Yunus Emre'nin “Divan” çalışmasında bu duruma benzer sonuçlara ulaşmıştır. Yine halk hikâyeleri motiflerinden turna kuşunun haber taşıyıcı özellikte olmasının örneği Neşet Ertaş türkülerinde (*Turnalar ne haber yardan ne haber; Turnalar o yardan bir haber var mı?*) de görülmektedir.
- Eserler içerisinde meslek adları da bulunmaktadır. Meslek adları içerisinde türkülerde en çok “doktor” kelimesi kullanılmıştır. “Doktor” kelimesinin eş anlamlısı “tabip” sözcüğü de yine eserler içerisinde sıklıkla geçmiştir. Neşet Ertaş türkülerinde geçen meslek adlarından “avcı” sözcüğü ile “ceylan” kelimesinin bir arada bulunmasından ortaya çıkan ilişki, geleneksel halk hikâyeciliğindeki avcı ile ceylan arasındaki ilişkisinin benzeridir.
- İncelenen 125 türkü içerisinde sıklıkla organ adları da yer almaktadır. Organ adlarını genellikle sıfatlar ile betimleyen Neşet Ertaş, türkülerinde 40 organ adına yer vermiştir. Türkülerinde organ adlarında eş anlamlı kelimeler (ser/baş, zülûf/saç, surat/yüz) kullanması da Neşet Ertaş'ın kelime hazinesinin gelişmiş olduğunun bir göstergesidir.
- Söz varlığının temel birimlerinden olan özel adlar da Neşet Ertaş türkülerinde sıklıkla yerini almaktadır. Neşet Ertaş, eserlerinde özel adlarda; dini adlara (Allah, Cennet, Cehennem, Eyüp, Hak, Hüseyin...), gezegen adlarına (Ay, Dünya, Güneş), halk hikâyelerindeki kahramanların adlarına (Aslı, Kerem, Leyla, Mecnun...), millet adlarına (İngiliz, Fransız, Alman...), tasavvufî düşünürlerin adlarına (Nesimi, Yunus), yer adlarına (Keskin, Kırşehir...) yer vermiştir. Bu durum onun halk hikâyeleri, dini-tasavvufî bilgiler ve coğrafya gibi alanlarda genel kültürlü oluşunun bir göstergesidir.
- Neşet Ertaş, türkülerinde renkleri betimleme aracı olarak kullanmıştır (*al kırmalar, yeşil bağlar, ak zülüfler...*). Renk adları içerisinde en çok kullanılan renk “kara”dır. “Kara” renginin çoğunlukla “kaş” kelimesini betimlemesi (*Avrupa kurban olsun kara kaşına; Kaşların karasına*) türküler içerisinde dikkat çekici bir unsurdur.
- Türküler içerisinde sıklıkla sayı adları geçmektedir. Toplamda birbirinden farklı 10 sayı adı vardır. Türküler içerisinde en çok kullanılan sayı adı birdir. Türkülerde kullanılan sayıların birçoğunun sıfat görevindedir.
- Atasözleri ve deyimler bir toplumun örf ve kültürünü yansıtan temel unsurlardandır. Bununla birlikte atasözleri vermiş olduğu iletilerle değerler eğitimi açısından da önem arz etmektedir. Neşet Ertaş, eserlerinde deyimlere sıklıkla yer vermiştir. Atasözleri deyimlere oranla Neşet Ertaş türkülerinde daha az karşımıza çıkmaktadır. Bunun temel nedeni ise günlük hayatta konuşma ve yazı dilinde deyimlere daha çok ağırlık verilmesinden kaynaklanmaktadır. Akın vd. (2018) de Orhan Kemal'in “Baba Evi” çalışmasında bu durumu belirtmiş ve incelemiş olduğu eserde iki atasözüne rastlanmıştır. Neşet Ertaş, türkülerinde atasözlerini ve deyimleri aynen ya da yapı bozumuna uğratarak kullanmıştır. Bir milletin deneyimlerinden hareketle ortaya çıkan atasözlerini ve deyimleri türkülerinde sıklıkla kullanması da anlatıma zenginlik katmıştır.
- Eserler içerisinde sıklıkla kalıp sözlere yer verilmiştir. Neşet Ertaş, eserlerinde kalıp sözlere sıklıkla yer vermesiyle Türk toplumunun günlük yaşantısını (gelenek, görenek, halk inanışları, günlük hayatta konuşulan dili...) gözler önüne sermiştir. Ayrıca kalıp sözlere bakıldığında eserler içerisinde dualar ve beddualar (Hak yardım etsin, İnim inim inlesin...) da sıklıkla geçmektedir.
- Neşet Ertaş eserlerinde zamirlere (ben, sen, o, beni, seni...), bağlaçlara (de, ile, ki...) ve soru edatlarına (mı, mi, mu, mü?) da yer vermiştir. Eserlerde zamirlere sıklıkla yer vermesi anlatıma samimi bir üslup sağlamıştır. Bunun yanında soru edatlarına yer vermesi de dinleyicide ve okuyucuda farkındalık oluştururken anlatıma da zenginlik katmıştır. Ayrıca bağlaçlardan sıkça faydalanması da anlatımı akıcı bir hale getirmiştir.

“Yaşayan İnsan Hazinesi” envanterine giren ve abdalık geleneğinin büyük ustalarından biri olan Neşet Ertaş, eserleriyle Türk edebiyatına ve müziğine büyük katkı sağlamıştır. Neşet Ertaş, türküleriyle Türk toplumunun günlük yaşantısını gözler önüne sermiştir. 7’den 77’ye hitap eden türkülerinden hareketle yapılan bu söz varlığı çalışmasında; Neşet Ertaş türkülerinden Türkçe eğitiminde, Yabancılara Türkçe öğretiminde ve Türk kültürünün aktarımında faydalanılabilir. Bunun yanında eserlerindeki iletilerden hareketle değerler eğitiminde de Neşet Ertaş türküleri kullanılabilir.

Neşet Ertaş’ın türkülerindeki söz varlığını konu edinen bu çalışmanın sonuçları doğrultusunda şu önerilerde bulunulabilir:

1. Diğer edebi türlerde (ninni, masal, destan, halk hikâyeleri vb.) de söz varlığını tespit etmek için benzer çalışmalar yapılabilir.
2. Derleme, tarama, yeni sözcük üretme vb. yollar ile Türkçenin söz varlığının geliştirilmesi yoluna gidilebilir.
3. Türkülerdeki söz varlığı ile türkü dinleyen bireylerin söz varlığı karşılaştırmalı olarak incelenebilir.
4. Türkülerdeki söz varlığı ile toplum arasındaki etkileşimin ortaya konulması için türkülerin folklor açısından da incelenmesi gerektiği düşünülebilir.
5. Türkülerdeki temel söz varlığının ezgi ve ritme olan etkisi araştırılabilir.

Kaynakça

- Akın, E., Karakaş, R., & Tarhan, H. (2018). Orhan Kemal’in “baba evi” romanına söz varlığı açısından yaklaşım. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (40), 81-91.
- Aksan, D. (2006). *Anadilimizin söz denizinde*. Bilgi Yayınevi.
- Aydın, M. (2018). Mirzâ-zâde sâlim divanı’nda deyimler. *KÜLLİYAT Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, (4), 1-23.
- Babaç, E., & Yıldız, G. (2018). Dil gelişiminde müziğin yeri. *Fine Arts*, 13(3), 10-22
- Bayrak, Ö. Şahin, T.G.(2018). *Deyimler konuşuyor*. Asos Yayınları.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. Thousand Oaks: Sage.
- Demir, C. (2016). Türkçe eğitim-öğretim programları ve kişisel söz varlığı. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 141-161
- Kandır, Ç. (2020). Neşet Ertaş Türkülerinde Folklor Unsurları. *Yüksek lisans tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*.
- Kurudayıoğlu, M., & Soysal, T. (2016). Cumhuriyet Dönemi İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Söz Varlığının Geliştirilmesi Açısından İncelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 559-598.
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara.
- Öztürk, M. K. (2019). Ardahan türkülerinin söz varlığı ve kültürel motifler açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(1), 179-189.
- Selçuk, M. (2018). *Malatya söz varlığı*. Malatya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Sinan, A.T. (2015). *Türkçenin deyim varlığı*. Kesit Yayınları.
- TDK. (2019). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Tuna, C. (2022). Yunus emre’nin divanı’nda bülbül motifi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Yunus Emre Hatıra Sayısı, 24-38.

EXTENDED SUMMARY

The aim of this study is to examine the vocabulary of Neşet Ertaş folk songs; to reveal the most 100 words used in folk songs based on kinship names, plant names, instrument names, item names, animal names, organ names, proper names, color names, number names, proverbs, idioms and formulaic words.

In this study, which was designed according to the descriptive scanning model in the qualitative research method, the document analysis technique was used. According to this technique, information; It is compiled, classified within itself, interpreted and the result is reached by making an evaluation in line with these. In order to reach the vocabulary of Neşet Ertaş folk songs, document analysis of the folk songs was made. While the universe of the study consisted of 141 folk songs sang by Neşet Ertaş, 125 folk songs whose lyrics belonged to him were included in the sample. The reason why 16 folk songs were eliminated is that the words belong to someone else. The 100 words that Neşet Ertaş used the most in 125 ballads whose words belonged to him were discussed.

Neşet Ertaş mostly used the words "Strange" and "Gönül" in her folk songs. These words are followed by the word "Yar". Then there are the words "One, Come, Mi-Mi?, This is the World" according to the frequency of use.

It has been determined that kinship names, which are a part of the vocabulary, are frequently used in 125 folk songs whose words belong to Neşet Ertaş.

It has been determined that plant names are also included in Neşet Ertaş folk songs in large numbers. It has been seen that there are 23 different plant names and plant communities among the works. Neşet Ertaş performed his works with saz within the framework of the tradition of minstrelsy. When we look at his works, it is seen that the words saz and bağlama frequently take place in his works. Neşet Ertaş folk songs also include the names of goods. When looked at, it is seen that 19 items are mentioned in the works. It is noteworthy that many of the items in the folk songs belong to the beloved woman and that these items depict the woman. Animal names, which are one of the basic units of vocabulary, are also frequently used in folk songs. There are 12 different animal names in Neşet Ertaş folk songs. The most mentioned animal in folk songs is "nightingale". Occupational names were also included in the 125 songs analyzed. There are 6 profession names in Neşet Ertaş folk songs. Among the profession names, the word "doctor"(10) was used the most in folk songs. It is noteworthy that organ names, which are one of the basic elements of the vocabulary, are frequently mentioned in Neşet Ertaş's folk songs. Neşet Ertaş included 40 organ names in her folk songs. When looked at, the word "eye" is frequently used in the works. It has been determined that proper names, which are one of the basic parts of the Vocabulary, take place more than once (49) in Neşet Ertaş folk songs. Neşet Ertaş included religious-mystical names, nation names, place names and planet names in her folk songs besides human names. Color names in Neşet Ertaş folk songs are listed. More than one (5) color name is also included in Neşet Ertaş folk songs. The most used color among the color names is "black". When we look at the number names in Neşet Ertaş folk songs, it is seen that she mostly uses the number "one" in her songs. Neşet Ertaş has valued proverbs in her folk songs. He used proverbs in his works, just like idioms or by destructing them. 9 different proverbs were used in the works. Idioms, which are one of the groups of words, are frequently found in Neşet Ertaş folk songs. Neşet Ertaş dealt with the idioms in her folk songs exactly or by deconstructing them. When we look at the folk songs, 254 idioms have shown their presence in Neşet Ertaş's folk songs. The idioms "Being Majesty" and "Bağrı Yanmak" are the idioms that are frequently encountered in folk songs. In the folk songs of Neşet Ertaş, there are often stereotypes. 116 pattern words have shown their existence in the works.

In this study, which is known as "The Steppe's Talent" and one of the leading names of Turkish folk music, Neşet Ertaş is the subject, the vocabulary of the artist's folk songs; It is aimed to reveal the most 100 words used in folk songs based on kinship names, plant names, instrument names, item names, animal names, organ names, proper names, color names, number names, proverbs, idioms and formulaic words. The results determined in the study carried out for this purpose are as follows:

This study was carried out in line with the 125 folk songs of Neşet Ertaş whose words belonged to him. It has been found that these 125 folk songs have 8215 words. There are 14 names of kinship, names of plants 23, names of instruments 2, names of things 19, names of animals 12, names of professions 6, names of organs 40, proper names 49, names of colors 5, names of numbers 10, proverbs 9, idioms 254, formula words 116.

Neşet Ertaş, one of the great masters of the abdal tradition and included in the inventory of "Living Human Treasures", made a great contribution to Turkish literature and music with his works. Neşet Ertaş has revealed the daily life of Turkish society with her folk songs. In this vocabulary study based on the folk songs addressed to 7 to 77; Neşet Ertaş folk songs can be used in Turkish education, teaching Turkish to foreigners and transferring Turkish culture. In addition, Neşet Ertaş folk songs can be used in values education based on the messages in his works.

EKLER

Ek- 1. İncelenen Türküler

1. Acem Kızı	38. Garip Bülbül
2. Açma Zülüflerin	39. Garipler
3. Ağla Sazım	40. Gariptir
4. Al Elmayı Ver Narı	41. Gel Sevelim
5. Al Yanak Allanıyor	42. Gel Yanıma
6. Allah Etmesin	43. Gitme Leylam
7. Anadan Öksüzüm	44. Gönlümün Sururu
8. Aradım Derdime Çare Mi Buldum	45. Gönül Arzu Eyliyor Yarı Görmeyi
9. Arife Tarif	46. Gönül Dağı
10. Aslı Bozuk Deme	47. Gönül Yarası
11. Aşkın Beni Deyledi	48. Gönül Yâri Bulmayınca
12. Az Mı Çektim	49. Gözler Sürmeli
13. Bağa Gel Bostana Gel	50. Gurbet Gel
14. Bağışla Sevdigim	51. Gülüşün Gülden Güzel
15. Bahar Gelmiş	52. Güneş Gözlüm
16. Başım Alıp Çıksam Bir Yüce Dağa	53. Hak Muhabbetten
17. Benim Yârim	54. Hata Benim
18. Benim Yurdum	55. Helal Et Hakkını
19. Bilebilseydi	56. Hoyrat-I Âlemde
20. Bir Dost Arıyorum	57. İki Büyük Nimetim Var
21. Bir Garip	58. İkilik Noktası Çıksın Aradan
22. Bir Nazar Eyledim	59. Kahve
23. Bir Yaratmış Allah	60. Kaldım Gurbet Ellerde
24. Bugün Bayram Günü	61. Kalktı Kısmetimiz
25. Cennetde İnsan	62. Kar Mı Yağmış
26. Ceylan	63. Karadır Bu Bahtım Kara
27. Çıkar Mı Çıkar	64. Karlı Dağlar Geçit Vermez
28. Çiçekdağı	65. Kaşları Kara Kara Da
29. Çiçekler Ekiliyor	66. Kaşların Karasına
30. Dağlar Başı Karlı Olur	67. Kendim Ettim Kendim Buldum
31. Dane Dane Benleri Var	68. Kibar Kız
32. Deli Boran	69. Kurban Olam
33. Dertli Yoldaş	70. Kurusa Fidanın
34. Dünya	71. Küstürdüm Gönlümü
35. El Çek Tabip	72. Lelom
36. Evvelim Sen Oldun	73. Mapushanelere Güneş Doğmuyor
37. Fani Dünya	74. Mecnun Leyla'ya Hasret

75. Mehmet Ali
76. Mutlu Olsun
77. Nardanesi
78. Nasıl Vasfetmeyim
79. Ne Güzel Yaratmış Seni Yaradan
80. Ne Yaşamış Ne Yaşıyor Ne Yaşar
81. Nedir Bu Sevda Nedir
82. Nerde Ne Arıyorsun
83. Neredesin Sen
84. Neyledin Dünya
85. Niye Çattın Kaşlarını
86. O Kız
87. O Yardan Bir Haber Getirin Turna
88. Öldürme Beni
89. Ruhum Ben
90. Sana Bir Sözüm Var
91. Sanki Sam Yelisin
92. Sarmıyor Eller
93. Saygı Duyarım
94. Semah
95. Sen Benimsin Ben Senin
96. Sen Çiçeksin Ben Arı
97. Sen Olmayınca
98. Sevdiğim
99. Sevgi İmandır
100. Sevgidir Sevgi
101. Sıkı Tut
102. Şad Olup Gülmedim
103. Şirin Kırşehir
104. Şu Garip Gönüm
105. Taşan Geliyor
106. Tatlı Dile Güler Yüze Doyulur Mu?
107. Telli Turnam
108. Türkü Sever Türkü Söyler
109. Viran Dağlar Viran Dağlar
110. Vur Sineme Güzel
111. Yalan Dünya
112. Yandım Ateşine Yandım
113. Yar İmiş Meğer
114. Yardan Ayrı Düşeli
115. Yardan Bir Haber
116. Yâre Gidem
117. Yârimin Kaşları
118. Yarın Aşkının Gurbet Ellerde
119. Yazımı Kışa Çevirdin
120. Yine Bir Hal Oldu
121. Yine Mi Gurbete Düştü Yolumuz
122. Yolcu
123. Zahidem
124. Zamana Uymasını Bil
125. Zülûf Dökülmüş Yüze